

**Узагальнення
практики розгляду Київським окружним адміністративним судом
справ зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері
загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі
пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової
служби)
за період з 01.01.2016 по 30.06.2017**

*На виконання плану роботи Київського окружного адміністративного
суду (далі – КОАС) на II півріччя 2017 року*

Пенсійна система України будувалась на фундаменті, який був закладений ще в часи перебування України у складі Радянського Союзу. Вона пройшла шлях трансформації від системи державного пенсійного забезпечення до системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Пенсійна система України йде шляхом реформ вже більше двадцяти років, і ніколи цей шлях не був простим: економічні, політичні та організаційні труднощі супроводжували процес реформування постійно.

Державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню реалізує Пенсійний фонд України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики.

Законом України від 09.07.2013 №1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі - ЗУ №1058-IV) та «Положенням про Пенсійний фонд України» затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 №280 (далі – Положення) передбачено, що Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

Отже, Конституція України, закони України, укази Президента та постанови Верховної Ради України, акти Кабінету Міністрів України та інші акти законодавства складають нормативно-правову базу правовідносин, суб'єктом яких є Пенсійний фонд України або його органи. Крім того, органи державної влади, зокрема і Пенсійний фонд України, наділені нормотворчими повноваженнями, отже, до нормативно-правової бази, що регулює діяльність фонду, можна віднести і відомчі нормативно-правові акти, в тому числі акти Пенсійного фонду України.

Статтею 46 Конституції України передбачено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості, та в інших випадках, передбачених законом

Відповідно до ст.6 Закону України від 14.01.1998 №16/98 «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – ЗУ №16/98) управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснюється страховиками, якими є цільові страхові фонди з пенсійного страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування, страхування на випадок безробіття, діяльність яких регулюється законами з окремих видів соціального страхування.

Відповідно до ст. 58 ЗУ №1058-IV Пенсійний фонд є органом який здійснює керівництво та управління солідарною системою, проводить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготує документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на виховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду.

Окрім Конституції та вищевказаних законів, законодавство про пенсійне забезпечення складається також з Закону України від 05.11.1991 №1788-XII «Про пенсійне забезпечення» (далі – ЗУ №1788-XII), Закону України від 09.07.2003 №1057-15 «Про недержавне пенсійне забезпечення» (далі – ЗУ №1057-15), Закону України від 26.06.1997 №400/97-ВР «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – ЗУ №400/97-ВР), Закону України від 28.02.1991 №796-12 «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі ЗУ - №796-12), Закону України від 09.04.1992 №2262-12 «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», Інструкції про порядок обчислення і сплати страховальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою Правління Пенсійного фонду України № 21-1 від 19.12.2003, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 16.01.2004 за № 64/8663 (далі – Інструкція),

міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі – закони про пенсійне забезпечення), а також інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору.

Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- види пенсійного забезпечення;
- умови у часті в пенсійній системі чи її рівнях;
- пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягнення якого особа має право на отримання пенсійних виплат;
- джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;
- умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;
- організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

При розгляді справ зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби) КОАС керується також Кодексом адміністративного судочинства України, в редакції чинній на момент розгляду справ (далі – КАС України).

Метою дослідження є виявлення проблемних питань, які виникають під час розгляду справ цієї категорії, найбільш характерні порушення чи неправильне застосування норм матеріального та процесуального права, напрацювання однакових підходів до формування суддями судової практики у цій категорії справ.

Об'єктом дослідження були рішення КОАС, ухвалені впродовж 2016 року та I півріччя 2017 року, рішення Київського апеляційного адміністративного суду (далі – КААС), ухвалені станом на 31.10.2017, за результатами перегляду рішень КОАС, у справах зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби) за період з 01.01.2016 по 30.06.2017, та рішення Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ), ухвалені станом на 31.10.2017, за результатами перегляду у

касаційній інстанції рішень у справах зазначеної категорії, прийнятих у досліджуваний період.

Предметом позову у справах досліджуваної категорії впродовж 2016 року та I півріччя 2017 року здебільшого були вимоги про:

- стягнення заборгованості щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах;
- про визнання дій Управління Пенсійного фонду України по вимогах відшкодувати фактичні витрати на виплату та доставку пенсій незаконними та неправомірними;
- зобов'язання військової частини провести перерахунок та виплатити грошове забезпечення в порядку та розмірах, встановлених для осіб, які проходять військову службу; зобов'язання оформити документи для перерахунку пенсії по інвалідності та отримання пільг за ЗУ №2262-12 як військовослужбовцю призваного на військову службу за призовом під час мобілізації;
- зобов'язання надати довідку про заробітну плату державного службовця відповідної посади та ранку, що видається для призначення (перерахунку) пенсії;
- зобов'язання здійснити перерахунок та виплату пенсії та ін.

Аналіз судової практики показує, що спори, пов'язані з реалізацією публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби), стосувались як і звернень органів Пенсійного фонду України, як суб'єктів владних повноважень, так і фізичних та юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у сфері правовідносин даної категорії.

Для прикладу, у спорах за зверненням юридичних осіб можна навести **адміністративну справу №810/3567/15 за позовом Публічного акціонерного товариства "Агрокомбінат "Калита" до Управління Пенсійного фонду України в м. Броварах та Броварському районі Київської області про визнання дій по вимогах відшкодувати фактичні витрати на виплату та доставку пенсій за квітень 2015 року, призначених відповідно до частини 2 Прикінцевих положень ЗУ №1058-IV, в частині пенсій - незаконними та неправомірними.**

Позовні вимоги вмотивовані тим, що при складанні листа (вимоги) відповідачем не враховано норми чинного законодавства та порушено права та законні інтереси ПАТ "Агрокомбінат "Калита".

Постановою КОАС від 25.02.2016 вищевказаний позов задоволено.

Відповідач, не погоджуючись із вказаним рішенням, подав апеляційну скаргу.

Судом апеляційної інстанції, вищезазначене рішення КОАС залишено без змін з огляду на наступне.

Як встановлено судом першої інстанції, як платник страхових внесків, позивач перебуває на обліку в Управлінні Пенсійного фонду України в м. Броварах Київської області, що підтверджується повідомленням про взяття на облік платника єдиного внеску.

Відповідно до довідки про набуття (підтвердження) статусу платника фіксованого сільськогосподарського податку позивач взятий на облік в органах державної податкової служби платником фіксованого сільськогосподарського податку на підставі поданої податкової декларації та додатків до неї.

Згідно Інформаційного листа Броварської ОДПІ ГУ ДФС у Київській області позивач перебуває на обліку в органах державної фіскальної служби платником єдиного податку четвертої групи з 01.01.2015.

Судом першої інстанції встановлено, що відповідачем на адресу позивача із супровідним листом від 23.04.2015 направлено розрахунки фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій. Вказані розрахунки фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій з квітня 2015 року, з березня 2015 року та на 2015 рік отримані позивачем 28.04.2015, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.

Відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення витрати на виплату та доставку пенсій особам, пенсії яким призначені відповідно до пунктів «в» - «е» та «ж» статті 13 ЗУ №1058-IV, покриваються підприємствами та організаціями згідно з вимогами Інструкції.

Згідно пунктів 6.4, 6.7 Інструкції підприємства та організації зобов'язані щомісячно до 25-го числа здійснювати покриття фактичних витрат на виплату і доставку пенсії, призначеної на пільгових умовах.

В той же час суд зазначив, що відповідно до пункту першого статті 1 ЗУ №400/97-ВР (в редакції, чинній на момент формування та направлення на адресу позивача розрахунків фактичних витрат на виплату та доставку пенсій) платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх

об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи та організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, а також фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників.

Абзацом четвертим пункту 1 статті 2 ЗУ №400/97-ВР передбачено, що для платників збору, визначених пунктом першим та пунктом другим статті 1 цього Закону, крім тих, які є платниками фіксованого сільськогосподарського податку, об'єктом оподаткування є також фактичні витрати на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до статті 13 ЗУ №1788-ХІІ до досягнення працівниками пенсійного віку, передбаченого статтею 26 зазначеного Закону.

01.01.2015 набрав чинності Закон України від 28.12.2014 № 71-VII "Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи", яким внесено зміни до Податкового кодексу України, а саме, з переліку загальнодержавних податків і зборів виключено фіксований сільськогосподарський податок.

Зазначеним Законом сільськогосподарські товаровиробники віднесені до четвертої групи суб'єктів господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності (єдиний податок).

Цим же Законом № 71-VII внесено зміни до ЗУ №400/97-ВР, однак ці зміни не торкнулись абзацу 4 п. 1 ст. 2 Закону, яким, зокрема, передбачалось, що платники фіксованого сільськогосподарського податку не сплачують фактичні витрати на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до пунктів "б" - "з" статті 13 ЗУ 1788-ХІІ.

Оскільки ЗУ №400/97-ВР не передбачав для платників єдиного податку 4 групи виключень щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, Управлінням Пенсійного фонду України в м. Броварах та Броварському районі Київської області, Управлінням Пенсійного фонду у Ленінському районі м. Запоріжжя, Управлінням Пенсійного фонду у Козелецькому районі Чернігівської області на підставі Інструкції, сформовані розрахунки фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених відповідно до частини другої Прикінцевих положень ЗУ №1058-IV в частині пенсій, призначених відповідно до пунктів "б" - "з" статті 13 ЗУ №1788-ХІІ з квітня 2015 року, з березня 2015 року та на 2015 рік відповідно на загальну суму 37 362,37 грн, які були направлені позивачу.

Тобто, судом першої інстанції вірно зазначено про наявність в даному випадку колізії норм права.

Згідно підпункту 4.1.4 пункту 4.1 ст.4 Податкового кодексу України податкове законодавство України ґрунтується на принципі презумпції правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу.

Європейський суд з прав людини в своєму рішенні від 14 жовтня 2010 року у справі “Щокін проти України” зазначив, що навіть якщо припустити, що тлумачення цих норм національними органами влади було правильним, загальний стан національного законодавства, яке існувало на той час з питання, що розглядається у цій справі, не є задовільним. Суд зазначив, що явна суперечливість один одному відповідних правових актів призвела до того, що національні органи на свій власний розсуд застосували протилежні підходи щодо співвідношення цих правових актів. Відсутність в національному законодавстві необхідної чіткості та точності, які передбачали можливість різного тлумачення такого важливого фінансового питання, порушує вимогу “якості закону”, передбачену Конвенцією, та не забезпечує адекватний захист від свавільного втручання публічних органів державної влади у майнові права заявника.

Колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції про те, що в даному випадку має місце позбавлення позивача юридичних переваг, які йому були надані ЗУ №400/97-ВР в попередній редакції, отже застосування у даній справі принципу верховенства права забезпечить належний захист прав, свобод та очікуваних інтересів товариства.

Така позиція суду першої інстанції ґрунтується також на тому, що законодавець в подальшому виправив зазначену законодавчу неузгодженість.

Таким чином, враховуючи неузгодженість національного законодавства щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, платниками єдиного податку 4 групи, колегія суддів вважає вірним висновок суду першої інстанції про те, що дії відповідача щодо формування та направлення на адресу позивача розрахунку фактичних витрат на виплату та доставку пенсій з квітня 2015 року та направлення на адресу позивача розрахунків фактичних витрат на виплату та доставку пенсій з березня 2015 року та на 2015 рік, що надійшли з інших Управлінь Пенсійного фонду України є протиправними.

Для прикладу, у спорах за зверненням органів Пенсійного фонду України щодо стягнення заборгованості щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах можна навести **адміністративну справу №810/1082/17 за позовом Управління Пенсійного фонду України у м. Славутичі Київської області до Державного спеціалізованого підприємства “Чорнобильська АЕС” про стягнення заборгованості з відшкодування витрат на виплату та доставку пільгових пенсій у сумі 19 955 грн. 32 коп.**

Постановою КОАС від 22.06.2017 позов задоволено.

Не погоджуючись із зазначеним рішенням, відповідач звернувся до суду з апеляційною скаргою, в якій просить скасувати рішення суду першої інстанції та в задоволенні адміністративного позову відмовити повністю.

Як платник страхових внесків відповідач перебуває на обліку у позивача, що підтверджується відомостями, наведеними в картці особового рахунку відповідача та повідомленням про взяття на облік юридичної особи, а отже, є платником збору на обов'язкове державне пенсійне страхування у розумінні ЗУ № 400/97-ВР.

У зв'язку з несплатою відповідачем сформованого позивачем розрахунку фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, останній звернувся до суду з адміністративним позовом.

Задовольняючи адміністративний позов, суд першої інстанції виходив з того, що пенсійним органом правомірно визначено зобов'язання відповідача з фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених на пільгових умовах.

Колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції, виходячи з наступного.

Коло осіб, які мають право на пенсію на пільгових умовах визначено ст. 13 ЗУ №1788-ХІІ.

Порядок відшкодування витрат на виплату та доставку пільгових пенсій визначений Інструкцією, відповідно до якої відшкодуванню підлягають витрати Пенсійного фонду на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах відповідно до ч. 2 Прикінцевих положень ЗУ №1058-ІV.

Пунктом 6.4 розділу 6 Інструкції визначено, що розмір сум до відшкодування на поточний рік визначається відділами надходження доходів органів Пенсійного фонду України щорічно у розрахунках фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених відповідно до частини 2 Прикінцевих положень ЗУ №1058-ІV (згідно з додатками 6 та 7), які надсилаються підприємствам до 20-го січня поточного року та протягом 10 днів з новопризначених (перерахованих) пенсій.

Згідно з матеріалами справи, позивачем на адресу відповідача направлявся розрахунок фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, в якому зазначена сума, яка підлягає відшкодуванню.

Згідно пункту 6.8 розділу 6 Інструкції, підприємства щомісяця до 25-го числа вносять до Пенсійного фонду зазначену в повідомленні місячну суму фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах.

З матеріалів справи встановлено та не спростовано відповідачем, що позивачем було виплачено пенсію за лютий 2017 року пенсіонеру Д., який працював у відповідача та йому було призначено пільгову пенсію на підставі п.п. "б"- "з" ч. 1 ст. 13 ЗУ № 1788-ХІІ (список № 2).

Зокрема, позивачем було надано суду належним чином засвідчені копії документів стосовно пенсіонера Д., підтверджено виконання гр. Д. робіт підвищеної складності та право на пенсію на пільгових умовах.

Факт виплати гр. Д. пенсії у період з 2017 року підтверджується довідкою про розмір призначеної і фактично отриманої пенсії від 21 червня 2017 року № 1882 та актами звірення розрахунків по виплаті пенсій та допомоги.

Разом з тим, відповідачем не сплачено до Управління Пенсійного фонду України у м. Славутичі Київської області заборгованість по перерахуванню сум фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, яка вказана у розрахунку та надісланий йому розрахунок не оскаржено.

З огляду на те, що сума заборгованості по відшкодуванню фактичних витрат на виплату та доставку пенсій відповідачем не сплачена та доказів оскарження надісланого відповідачу розрахунку не надано, колегія суддів вважає вірним висновок суду першої інстанції про задоволення позовних вимог.

*Для прикладу, у спорах щодо реалізації публічної політики у сфері пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби) можна навести **адміністративну справу №810/3954/16** за позовом гр. Л. до військової частини 3027 Національної гвардії України, в якому просив:*

- визнати протиправною відмову військової частини 3027 в перерахунку гр. Л. грошового забезпечення та оформленні документів для перерахунку пенсії за ЗУ №2262-12, як військовослужбовцю призваного на військову службу за призивом під час мобілізації;*

- зобов'язати військову частину 3027 провести перерахунок та виплатити гр. Л. грошове забезпечення за період з 16 червня 2014 року по 16 березня 2016 року в порядку та розмірах, установлених для осіб, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації на посаді старшого стрільця-навідника відділення станкових протитанкових гранатометів гранатометного взводу спеціального призначення 2-го батальйону спеціального призначення;
- зобов'язати військову частину 3027 оформити гр. Л. документи для перерахунку пенсії по інвалідності та отримання пільг ЗУ №2262-12 як військовослужбовцю призваного на військову службу за призовом під час мобілізації.

Постановою КОАС від 21.04.2017 позов задоволено повністю.

Не погоджуючись з вказаним рішенням суду першої інстанції, відповідач подав апеляційну скаргу, в якій, посилаючись на неповне з'ясування обставин, що мають значення для справи, невідповідність висновків суду обставинам справи, порушення норм матеріального та процесуального права, просив скасувати оскаржувану постанову та прийняти нову, якою у задоволенні позовних вимог відмовити повністю.

Колегія суддів залишила апеляційну скаргу без задоволення, а постанову КОАС без змін з огляду на наступне.

Судом першої інстанції встановлено, що гр. Л. прийнятий до військової частини 3027 Національної гвардії України для проходження служби у військовому резерві та наказом від 16.06.2014 №120 зараховано до списків особового складу частини та на всі види забезпечення.

16.03.2016 позивача виключено із списків особового складу та всіх видів забезпечення військової частини 3027 за станом здоров'я.

28.04.2016 гр. Л. подав заяву на ім'я командира військової частини 3027 з вимогами: зарахувати службу у військовій частині 3027 в період з 16 червня 2014 року по 16 березня 2016 до військової служби за призовом під час мобілізації; перерахувати та виплатити грошове забезпечення за період з 16 червня 2014 року по 16 березня 2016 року в порядку та розмірах, установлених для осіб, які проходять військову службу за контрактом; подати до органів, що призначають пенсії, документи для призначення пенсії за інвалідністю.

06.05.2016 командир військової частини 3027 повідомив, що проходження позивачем служби у військовому резерві і вирішення порушених ним питань не входить до компетенції військової частини 3027. Крім того, зазначено, що порядок добору та прийняття на службу у військовому

резерві, строки, умови та порядок її проходження, а також підстави і порядок звільнення зі служби визначаються Законом України “Про Національну гвардію України”, главою 5 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”, Положенням про проходження громадянами України служби у військовому резерві Національної гвардії України.

Вважаючи вказану відмову відповідача протиправною, позивач звернувся до суду з позовом.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції прийшов до висновку про наявність правових підстав для зарахування служби позивача у в/ч 3027 до періоду проходження військової служби за призовом під час мобілізації з відповідним перерахунком грошового забезпечення та необхідністю підготовки відповідачем документів для призначення пенсії по інвалідності та отримання пільг, передбачених ЗУ №2262-12.

Колегія суддів погоджується з таким висновком суду першої інстанції з огляду на наступне.

Особливості проходження служби у військовому резерві, в тому числі виконання резервістами обов'язків служби у військовому резерві, визначаються Законом України від 25.03.1992 №2232-ХІІ «Про військовий обов'язок та військову службу» (далі – ЗУ №2232-ХІІ) та відповідними положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

Затверджене Указом Президента України від 29.10.2012 № 618/2012 Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України (далі - Положення №618) визначає порядок добору, умови прийняття громадян України (далі - громадяни) на службу у військовому резерві Збройних Сил України (далі - військовий резерв) та проходження ними служби у військовому резерві.

Так, особа починає проходити службу у військовому резерві з моменту видання командиром військової частини наказу про прийняття громадянина на службу у військовому резерві, укладення контракту та призначення та посаду, яка комплектується резервістами.

У частині 5 статті 22 Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” закріплено, що резервістів на військову службу під час оголошення мобілізації призивають командири військових частин, в яких вони проходять службу у військовому резерві.

Військовозобов'язані та резервісти, які перебувають на зборах, у разі оголошення мобілізації продовжують перебувати на зборах. За необхідності зазначені особи призиваються на військову службу командирами відповідних

військових частин за розпорядженням Генерального штабу Збройних Сил України.

Аналогічне положення закріплено у п. 32 Положення №618.

Призов на військову службу резервістів під час мобілізації організовується командирами (начальниками) військових частин, шляхом, зокрема, інформування роботодавців, районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування про мету та можливі строки залучення резервістів до виконання обов'язків служби у військовому резерві або призову на військову службу.

Зарахування позивача до списків відповідача 16.06.2014 відбулося під час мобілізації, оголошеної відповідно до Указу Президента України від 06.05.2014 №454/2014.

Згідно п. 35 Положення №618 резервіст може бути звільнений від виконання обов'язків служби у військовому резерві у зв'язку з, зокрема, хворобою.

Як було встановлено раніше, наказом командира в/ч 3027 від 16.03.2016 №60 позивача було виключено зі списків особового складу частини та всіх видів забезпечення у зв'язку зі звільненням зі служби у військовому резерві Національної гвардії України за станом здоров'я на підставі наказу командира в/ч від 15.03.2016 року №5 о/с.

Судом першої інстанції встановлено також, що позивач отримав поранення під час бойових дій в зоні антитерористичної операції, що у свою чергу підтвердило, що під час поранення гр. Л. виконував обов'язки по захисту Вітчизни.

З урахуванням наведеного, колегія суддів вважає обґрунтованими висновки суду першої інстанції про те, що у період з 16.06.2014 по 16.03.2016 позивач вважався особою, яка виконувала обов'язки і проходила військову службу у розумінні Закону про військовий обов'язок.

Оцінюючи твердження апелянта про безпідставність покладення на відповідача обов'язку оформити позивачу документи для призначення пенсії по інвалідності та отримання пільг за ЗУ №2262-12 та подати їх до уповноваженого структурного підрозділу, колегія суддів вважає за необхідне зазначити наступне.

Відповідно до ст.18 ЗУ 2262-12 пенсії по інвалідності особам, які мають право на пенсію за цим Законом, призначаються в разі, якщо інвалідність настала в період проходження ними служби або не пізніше трьох місяців після звільнення зі служби, або якщо інвалідність настала пізніше тримісячного терміну після звільнення зі служби, але внаслідок захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва тощо), яке виникло в

період проходження військової служби чи під час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства.

Таким чином, гр. Л. має право на призначення пенсії відповідно до ЗУ №2262-12.

При цьому, Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до ЗУ №2262-12 затверджено постановою правління Пенсійного фонду України від 30.01.2007 року №3-1 (далі - Порядок № 3-1), відповідно до якого відповідні заяви стосовно пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей подаються цими особами до органів, що призначають пенсії через міністерства та інші органи.

Згідно п. 2.1 затвердженої наказом МВС України від 25.06.2013 року №611 Інструкції про організацію роботи з оформлення документів для призначення пенсій та отримання пільг військовослужбовцям Національної гвардії України, особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, звільненим зі служби, та членам їх сімей (далі - Інструкція №611), яка була чинна на момент виникнення спірних правовідносин, робота з оформлення документів для призначення пенсій та отримання пільг військовослужбовцям Національної гвардії України, особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, звільненим зі служби, та членам їх сімей здійснюється відповідними структурними підрозділами фінансового та кадрового забезпечення головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

На уповноважений структурний підрозділ покладаються, зокрема, підготовка та подання до територіальних органів Пенсійного фонду України документів для призначення пенсій військовослужбовцям Національної гвардії України, особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, звільненим зі служби, та членам їх сімей; розгляд листів та звернень із питань оформлення документів для призначення та перерахунку пенсій, для отримання пільг, а також здійснення прийому громадян, які звертаються з цих питань; взаємодія з територіальними органами Пенсійного фонду України з питань оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій; визначення розміру грошового забезпечення для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до ЗУ №2262-12 (п. 2.3 Інструкції №611).

Відповідно до п. 3.1 Інструкції №611 підрозділи кадрового забезпечення не пізніше 10 днів після звільнення зі служби чи загибелі (смерті) військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України готують розрахунок вислуги років на пенсію та подають його до уповноваженого структурного підрозділу.

Наведене, на переконання колегії суддів, свідчить про обґрунтованість твердження суду першої інстанції про те, що саме на відповідача покладено обов'язок з оформлення позивачу документів для призначення пенсії та отримання пільг, передбачених ЗУ №2262-12, та подання їх до уповноваженого структурного підрозділу.

Крім іншого, колегія суддів вважає за необхідне підкреслити, що з 06.05.2016 статтю 4 ЗУ №2262-12 "Особи, які мають право на пенсії нарівні з офіцерським складом, військовослужбовцями надстрокової служби та військової служби за контрактом і членами їх сімей" доповнено частиною другою, згідно якої пенсійне забезпечення резервістів, які стали інвалідами внаслідок виконання обов'язків служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції чи забезпеченні її проведення, та членів сімей осіб, які загинули чи померли внаслідок виконання обов'язків служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції чи забезпеченні її проведення, здійснюється у порядку, встановленому цим Законом для військовослужбовців відповідних прирівняних посад та членів їх сімей.

Наведеним, на переконання суду, у подальшому законодавець підтвердив важливість ролі та значення резервістів, а також їх внесок для успішного проведення антитерористичної операції, прирівнявши їх у розумінні ЗУ №2262-12 до військовослужбовців, що, на переконання судової колегії, додатково підтверджує правильність висновків суду першої інстанції про те, що Позивач має право на пільги, встановлені для військовослужбовців.

За таких обставин, суд апеляційної інстанції приходять до висновку, що суд першої інстанції правильно встановив обставини справи та ухвалив судові рішення з додержанням норм матеріального та процесуального права.

Для прикладу у спорах щодо зобов'язання надати довідку про заробітну плату державного службовця відповідної посади та ранку, що видається для призначення (перерахунку) пенсії можна навести адміністративну справу №810/4314/16 за позовом гр. О. до Білоцерківської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у

Київській області про зобов'язання надати довідку про заробітну плату, що видається для призначення (перерахунку) пенсії державним службовцям станом на 01 січня 2016 року за грудень 2015 року та на 01 червня 2016 року.

Постановою КОАС від 23.01.2017 адміністративний позов задоволено повністю.

Не погоджуючись з прийнятим рішенням, відповідач подав апеляційну скаргу, в якій просить скасувати постанову суду першої інстанції та ухвалити нове рішення, яким у задоволенні адміністративного позову відмовити в повному обсязі.

Колегія суддів вважає, що апеляційна скарга не підлягає задоволенню, виходячи з наступного.

Як встановлено судом, гр. О. є пенсіонеркою за віком, має стаж на державній службі 16 років 11 місяців.

На письмове звернення позивача до відповідача про надання їй довідки про заробітну плату державного службовця відповідної посади та рангу для здійснення перерахунку пенсії непрацюючому державному службовцю станом на 01.01.2016 за грудень 2015 року та на 01.06.2016 року листом від 17.10.2016 Білоцерківська об'єднана державна податкова інспекція Головного управління ДФС у Київській області відмовила у видачі довідки, мотивуючи відмову відсутністю підстав для перерахунку раніше призначених пенсій.

На момент призначення позивачу пенсії державного службовця загальні засади діяльності, а також статус державних службовців, які працюють в державних органах та їх апараті визначались Законом України від 06.12.1993 №3723-ХІІ "Про державну службу" (далі ЗУ №3723-ХІІ).

Відповідного до вказаного Закону, з урахуванням змін, внесених Законом України від 16.01.2003 №432-IV «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» (далі ЗУ №432-IV), у разі підвищення розміру заробітної плати працюючим державним службовцям, а також у зв'язку із набуттям особою права на пенсійне забезпечення державного службовця за цим Законом відповідно здійснюється перерахунок раніше призначених пенсій.

31.05.2000 Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 865 "Про деякі питання вдосконалення визначення розмірів заробітку для обчислення пенсії" (далі – постанова №865), яку, у зв'язку із змінами у ЗУ №3723-ХІІ, доповнено пунктами 4-5, якими передбачений порядок визначення заробітної плати для перерахунку пенсії пенсіонерам у разі підвищення розміру заробітної плати.

Так, заробітна плата для перерахунку пенсії пенсіонерам, яким пенсія призначена з дня набрання чинності ЗУ №3723-ХІІ, визначається на підставі документів, поданих на час перерахунку, виходячи із сум заробітної плати, яку одержує працюючий державний службовець на відповідній посаді, з якої призначено (перераховано) пенсію, на момент виникнення права на перерахунок.

09.12.2015 Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 1013 "Про упорядкування структури заробітної плати, особливості проведення індексації та внесення змін до деяких нормативно-правових актів", якою внесені зміни до постанови № 865, а саме виключено пункт 4.

Натомість, абзац перший пункту 5 викладено в такій редакції: «5. Форма довідки про заробітну плату, що подається для призначення пенсії державним службовцям, затверджується правлінням Пенсійного фонду України за погодженням з Міністерством соціальної політики».

Таким чином, на момент подачі позивачем заяви про видачу довідки про розмір заробітної плати для здійснення перерахунку пенсії, з постанови №865 дійсно виключено пункт 4, який визначав порядок здійснення перерахунку пенсії пенсіонерам у разі підвищення розміру заробітної плати працюючим державним службовцям.

Однак, нова редакція постанови №865 не виключає можливості отримання пенсіонером довідки про заробітну плату, яку одержує працюючий державний службовець на відповідній посаді (п. 5 постанови №865).

Постанова №865 зі змінами, внесеними постановою КМУ від 09.12.2015 року №1013, навпаки прямо передбачає, що форма довідки про розмір заробітної плати державного службовця розробляється уповноваженим на те органом та видається державним органом, в якому працював пенсіонер або його правонаступником.

Діючим законодавством чітко встановлено право позивача на отримання довідки про заробітну плату, що подається для перерахунку пенсії непрацюючим державним службовцям, із всіма складовими заробітної плати працюючого державного службовця за відповідною посадою, на які нараховано та сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, якому кореспондує обов'язок відповідача надати таку інформацію.

Відповідно до п.п. 7 п. 4 Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а також про об'єднані управління, затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України 22.12.2014 року № 28-2 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України

15.01.2015 року за № 41/26486, одним із основних завдань управління Фонду є призначення (здійснення перерахунку) і виплата пенсій.

Тобто, питання щодо призначення (перерахунку) пенсій відносяться до виключної компетенції територіальних органів Пенсійного фонду України.

Окрім цього, до повноважень Білоцерківської об'єднаної державної податкової інспекції Головного Управління ДФС у Київській області взагалі не входить питання надання правової оцінки наявності чи відсутності у позивача права на перерахунок пенсії державного службовця.

За таких обставин, колегія суддів апеляційного суду погодилася з висновком суду першої інстанції про те, що позовні вимоги є обґрунтованими та підлягають задоволенню.

Аналогічну позицію про протиправність дій щодо невидачі (відкликання) довідки про заробітну плату для перерахунку пенсії підтримав Вищий адміністративний суд України в ухвалі від 28.09.2016 року (справа № 825/813/16) та ухвалі від 26.10.2016 року (справа № 728/1565/16-а).

Для прикладу, у спорах щодо зобов'язання здійснити перерахунок та виплату пенсії можна навести адміністративну справу №810/11/17 за адміністративним позовом гр. Ч. до Пенсійного фонду України, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача - Головного управління Пенсійного фонду України в м. Києві, Міністерства внутрішніх справ України, Головного управління національної поліції в м. Києві про зобов'язання здійснити перерахунок та виплату пенсії.

Ухвалою КОАС про повернення позовної заяви від 03.01.2017 позовну заяву повернуто позивачу.

Не погоджуючись із зазначеним судовим рішенням, позивачем подано апеляційну скаргу, в якій він просить судове рішення суду першої інстанції скасувати та направити справу до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку, що апеляційну скаргу слід залишити без задоволення, а рішення суду першої інстанції – без змін з наступних підстав.

Зміст позовної заяви свідчить про те, що всі позовні вимоги стосуються перерахунку та виплати пенсії.

А, відповідно до п. 4 частини першої ст.18 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції чинній на момент розгляду справи), місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні усі адміністративні справи щодо спорів фізичних осіб з суб'єктами владних

повноважень з приводу обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг.

У зв'язку з викладеним, колегія суддів прийшла до висновку, що даний спір має розглядатися місцевим загальним судом як адміністративним судом у встановленому Кодексом адміністративного судочинства України порядку.

Судом першої інстанції правильно встановлено обставини справи, судові рішення ухвалено з додержанням норм процесуального та матеріального права.

Судову практику КОАС у справах досліджуваної категорії характеризують **такі статистичні показники.**

Згідно з даними комп'ютерної програми «Діловодство спеціалізованого суду» протягом 2016 року у провадженні КОАС перебувало **535** та протягом I півріччя 2017 року - **572** позовні заяви та справи зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби).

Загалом *розглянуто* 920 адміністративних справ та матеріалів позовних заяв зазначеної категорії (у 2016 році – 460, у I півріччі 2017 року – 460).

За результатами розгляду *на стадії відкриття провадження у справі*:

- повернуто позовну заяву – у **502** справах (у 2016 – 376, у I півріччі 2017 – 126);

- відмовлено у відкритті провадження – в **1** справі у 2016 році;

- залишено без розгляду на підставі ст. 100 КАС України – **1** адміністративний позов у I півріччі 2017 року.;

У **415** (у 2016 році – 82, у I півріччі 2017 – 333) справах *після відкриття провадження у справі*:

- залишено позов без розгляду на підставі статті 155 Кодексу адміністративного судочинства України (у старій редакції) – **36** (у 2016 році – 8, у I півріччі 2017 – 28);

- закрито провадження у справі – **14** (у 2016 році – 3, у I півріччі 2017 – 11);

- передано до іншого суду – **1** у 2016 році;

- ухвалено **364** постанов (у 2016 році – 70, у I півріччі 2017 року – 294), з них із задоволенням позовних вимог – **347** (95,3% від розглянутих справ зазначеної категорії (у 2016 році – 64, у I півріччі 2017 року – 283).

Станом на 31.10.2017 **в апеляційному порядку** оскаржено **76** судових рішень КОАС у справах досліджуваної категорії, що становить 8,3 % від загальної кількості розглянутих справ і матеріалів даної категорії справ (у 2016 році – 36, у I півріччі 2017 року – 40).

За результатами розгляду апеляційних скарг, поданих на рішення КОАС у справах зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби), КААС *переглянуто* рішення у **46** адміністративних справах (за 2016 рік – 17, за I півріччя 2017 року – 29).

Внаслідок перегляду судових рішень КОАС судом апеляційної інстанції:

скасовано - **6** постанов (7,9% від загальної кількості оскаржених судових рішень) у адміністративних справах (за 2016 рік – 2 постанови: 810/964/16, 810/3059/16); (за I півріччя 2017 року – 4 постанови: 810/4313/16, 810/366/17, 810/571/17, 810/1030/17);

визнано нечинною одну постанову у справі №810/394/16;

залишено без змін – **39** постанов (51,3%).

Щодо касаційного оскарження судових рішень КОАС у справах зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби), то станом на 31.10.2017 ВАСУ витребувано з КОАС для перегляду в касаційній інстанції 13 адміністративних справ зазначеної категорії, та станом на 31.10.2017 до КОАС повернулись **3** справи: 810/964/16, 810/1672/16, 369/7689/16 з переглянутими судовими рішеннями КОАС. За результатом розгляду зазначених справ ухвалено наступні рішення:

- у справі №810/964/16 – скасовано постанову КААС та залишено в силі постанову КОАС;

- у справах №№810/1672/16, 369/7689/16 – залишено без змін постанови КОАС та ухвали КААС.

Серед основних причин скасування судових рішень КОАС, ухвалених впродовж досліджуваного періоду у справах з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби) є порушення норм матеріального та процесуального права, неповне з'ясування судом обставин, що мають значення для справи. Розглянемо характерні помилки у правозастосуванні та причини їх виникнення з прикладами судової практики.

Проблеми, які виникали при застосуванні норм матеріального та процесуального права.

Судова практика апеляційного перегляду рішень КОАС свідчить про наявність деяких помилок практичного застосування законодавства, що регулює питання пенсійного забезпечення.

Наприклад, у адміністративній справі № 810/4313/16 за позовом Гр. Б. до Білоцерківської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області про зобов'язання відповідача видати позивачу довідку про заробітну плату за грудень 2015 року та станом на 01.05.2016, з урахуванням підвищення посадових окладів, встановлених постановою КМУ від 09.12.2015 р. № 1013 (далі – довідка).

Постановою КОАС від 26.01.2017 адміністративний позов було задоволено.

Не погоджуючись з таким судовим рішенням, відповідач подав апеляційну скаргу, в якій просить скасувати оскаржуване судове рішення та ухвалити нову постанову про відмову в задоволенні позовних вимог, так як, на його думку, судом першої інстанції було порушено норми матеріального і процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи в цілому.

Колегія суддів вважає, що апеляційна скарга підлягає задоволенню частково, а постанову суду – скасуванню з наступних підстав.

Як встановлено судом, позивач працювала на посаді головного державного податкового ревізора – інспектора ДПІ у Миронівському районі Київської області та з 14.04.2010 вийшла на пенсію відповідно до ЗУ №3723-ХІІ при стажі роботи на державній службі понад 21 рік.

На момент розгляду справи позивач перебувала на обліку в УПФУ у Миронівському районі Київської області та отримувала пенсію державного службовця у розмірі 90% від заробітної плати.

Позивач звернулася до суду із адміністративним позовом, оскільки на її звернення до відповідача з вимогою про надання їй довідки отримала листом Білоцерківської ОДПІ від 17.10.2016 відмову в наданні такої.

Судова колегія встановила, що задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що позивач має право на отримання довідки про заробітну плату державного службовця, працюючого на аналогічній посаді.

Однак, вважає передчасними такі висновки суду першої інстанції з огляду на наступне.

Спірні правовідносини врегульовані Конституцією України, ЗУ №1058-IV, постановами Кабінету Міністрів України №1013, “Деякі питання оплати праці державних службовців у 2016 році” від 06.04.2016 р. №292 (далі – Постанова №292), постановою Правління ПФУ “Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 25.11.2005 №22-1 (далі – Порядок №22-1), постановою Правління Пенсійного фонду України “Про виконання рішень Окружного адміністративного суду міста Києва по справах №2а-8893/12/2670, № 2а-4753/09/2670” від 04.09.2013 №15-1 (далі – Постанова №15-1).

Постановами №№1013, 292 визначено розміри заробітної плати відповідних категорій державних службовців.

Відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення обов’язок щодо видачі пенсіонеру довідки про заробітку плати державного службовця за посадою, яку він займав до виходу на пенсію, покладено на державний орган (установу, організацію, підприємство), в якому працювала особа до виходу на пенсію, і Постановою №15-1 у редакції, чинній до 02.09.2016, було затверджено чітку форму такої довідки.

Аналогічна правова позиція викладена в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 26.12.2016 №К/800/35794/16.

При цьому, вирішення питання щодо наявності в особи права на перерахунок пенсії, зокрема на підставі вищевказаної довідки, належить до дискреційних повноважень відповідного територіального органу Пенсійного фонду України.

Аналогічна правова позиція викладена в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 11.05.2017 № К/800/8793/17.

Отже, відповідач перебрав на себе повноваження органів ПФУ та не розглянув безпосередньо питання про видачу позивачу вищезазначеної довідки у межах своєї компетенції та у відповідності до викладених норм законодавства, чим порушив право позивача та її законний інтерес на отримання такої довідки.

Зазначені обставини обумовлюють наявність правових підстав для визнання протиправними дій відповідача щодо відмови у задоволенні вимог гр. Б. та необхідності повторного розгляду ним її звернення від 11.10.2016.

Доводи апелянта про відсутність підстав для перерахунку пенсії позивача та для видачі їй відповідної довідки колегія суддів до уваги не прийняла з огляду на вищевикладене.

Разом з тим, колегія суддів, звернула увагу на те, що позивач у своєму адміністративному позові просить суд лише зобов'язати відповідача видати їй запитувану довідку, що на даній стадії правовідносин є передчасним і не є правильним способом захисту її порушеного права у розумінні ст. 162 КАС України.

Враховуючи викладене та, відповідно до ч. 2 ст. 11 КАС України, з метою повного і всебічного захисту прав та законних інтересів позивача, колегія суддів вважає за необхідне вийти за межі позовних вимог та задовольнити адміністративний позов шляхом визнання протиправними дій відповідача щодо відмови у видачі гр. Б. довідки та зобов'язати його повторно розглянути звернення позивача від 11.10.2016 про видачу вказаної довідки, з урахуванням висновків суду.

Водночас, зазначені обставини не були встановлені судом першої інстанції, що призвело до порушення ним норм матеріального та процесуального права і неправильного вирішення справи в цілому.

Крім того, колегія суддів встановила, що дана справа була розглянута окружним судом, однак, даний спір підпадає під категорію справ, визначених п. 4 ч. 1 ст. 18 КАС України, які підсудні місцевим загальним судам як адміністративним, оскільки він пов'язаний із обчисленням пенсійних виплат, що обумовлює необхідність вийти за межі доводів апеляційної скарги, згідно з ч. 1 ст. 195 КАС України, та вказує на порушення правил предметної підсудності і таке рішення суду не може бути визнано законним.

Аналогічна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду України від 01.11.2016 у справі №2а-1870/4553/12 та в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 26.12.2016 №К/800/35794/16.

Крім того, аналогічна правова позиція викладена в п. 6 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 06.03.2008 №2.

Отже, суд апеляційної інстанції визнав протиправними дії Білоцерківської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області щодо відмови у видачі гр. Б. довідки та зобов'язав відповідача повторно розглянути звернення гр. Б. від 11.10.2016 про видачу такої довідки з урахуванням висновків суду.

У задоволенні адміністративного позову в іншій частині позовних вимог – відмовлено.

Неповне з'ясування та недоведеність обставин, які мають значення для справи.

Для прикладу, можна навести адміністративну справу №810/1030/17, в якій судове рішення КОАС скасоване судом апеляційної інстанції з підстав неповного з'ясування обставин, які мають значення для справи.

Так, у зазначеній справі, Бориспільське об'єднане управління Пенсійного фонду України Київської області звернулось до суду із позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Ревне» про стягнення заборгованості з відшкодування витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, за вересень 2015 року по листопад 2016 року в розмірі 12747,64 грн.

Постановою КОАС від 10.04.2017 адміністративний позов було задоволено.

Не погоджуючись з таким судовим рішенням, відповідач подав апеляційну скаргу, в якій просить скасувати постанову суду першої інстанції та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позовних вимог, вважаючи, що судом неповно з'ясовано обставини цієї справи та порушено норми матеріального і процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи.

Колегія суддів апеляційного суду вважає, що апеляційна скарга підлягає задоволенню, а постанову суду – скасуванню, з наступних підстав.

Спірні правовідносини регулюються Конституцією України, ЗУ №№ 1788-XII, 1058-IV, 400/97-ВР, Інструкцією №21-1.

Підприємства та організації з грошових коштів, які призначені на оплату праці, вносять до Пенсійного фонду України плату, яка покриває витрати на виплату та доставку пенсій. При цьому зберігається порядок покриття витрат на виплату та доставку цих пенсій, що діяв до набрання чинності ЗУ №1058-IV та встановлений Інструкцією №21-1.

Розмір відшкодування на поточний рік визначається відділами

надходження доходів органів Пенсійного фонду України щорічно у розрахунках фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених відповідно до ч.2 «Прикінцевих положень» ЗУ №1058-IV, які надсилаються підприємствам, що є підставою для відшкодування коштів Пенсійному фонду України.

Пенсійний фонд щорічно в повідомленнях про розрахунок сум фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, які надсилає підприємствам до 20-го січня поточного року та протягом 10 днів з новопризначених пенсій, визначає розмір сум до відшкодування на поточний рік.

Законодавством регламентовано зобов'язання суб'єктів господарювання здійснювати відшкодування витрат на виплату та доставку пільгових пенсій їх колишнім працівникам, які були зайняті на роботах за Списком №1,2 у порядку визначеному Інструкцією №21-1.

Крім того, у сукупності із зазначеними обставинами правовою підставою для стягнення в судовому порядку із суб'єкта господарювання заборгованості з відшкодування витрат на виплату і доставку пільгових пенсій є невиконання ним своїх обов'язків зі сплати зазначених платежів, нарахованих в отриманих повідомленнях про розрахунок в порядку п.б.4 Інструкції №21-1.

Виходячи з цього, колегія суддів встановила, що офіційним місцезнаходженням ТОВ «Ревне», відповідно до відомостей в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, є Київська область, Бориспільський район, с. Ревне, вул. Леніна, 8.

Однак, розрахунки сум відшкодування витрат на виплату і доставку пенсії гр. П. за вересень 2015 по листопад 2016 року в розмірі 12747,64 грн. були надіслані позивачем за адресою: Київська область, Бориспільський район, с. Ревне, вул. Бориспільська,7, тобто за іншою адресою, ніж офіційне місцезнаходження ТОВ «Ревне», що виключає достатні та необхідні правові підстави вважати вважати, що відповідач був належним чином та у строки, визначені законодавством, повідомлений про нарахування йому спірної заборгованості та, відповідно, що в нього виник обов'язок з її сплати.

При цьому, доводи позивача про те, що зазначені розрахунки було отримано відповідачем згідно зі зворотнім повідомленням, колегія суддів вважає не обґрунтованими, оскільки у такому повідомленні не зазначено, що особа яка їх отримала є працівником та/або уповноваженим представником ТОВ «Ревне» і позивачем не доведено зворотного, а наявні посилання на те, що адресу взято із загального довідника організації.

Водночас колегія суддів зазначила, що згідно зі ст. 159 КАС України рішення суду повинно бути законним та обґрунтованим, а тому судом не можуть бути враховані будь-які припущення і визнаються лише факти, що встановлені у порядку, визначеному законодавством, тобто в даному випадку – не здійснення позивачем направлення розрахунків за адресою офіційного місцезнаходження відповідача.

Приходячи до такого висновку апеляційний суд врахував правову позицію, висловлену в рішенні Європейського Суду з прав людини від 20.10.2011 у справі «Рисовський проти України», в якому Суд зазначив, що принцип «належного урядування», зокрема передбачає, що державні органи повинні діяти в належний і якомога послідовніший спосіб. При цьому, на них покладено обов'язок запровадити внутрішні процедури, які посилять прозорість і ясність їхніх дій, мінімізують ризик помилок і сприятимуть юридичній визначеності у правовідносинах. Державні органи, які не впроваджують або не дотримуються своїх власних процедур, не повинні мати можливість уникати виконання своїх обов'язків.

Крім того, позивачем не виконано належним чином ухвалу КААС від 26.06.2017 про витребування доказів та не надано суду належних і допустимих у розумінні ст. 70 КАС України доказів, які б безумовно підтверджували, що весь пільговий стаж, на підставі якого гр. П. була призначена пенсія, вказана особа набула саме в ТОВ «Ревне» або на підприємствах, правонаступником якого воно є. Так, зокрема позивачем не було надано суду відповідного рішення про призначення пенсії такій особі із розрахунком саме пільгового стажу, за яким їй призначена пенсія.

Водночас, посилання позивача на довідку від 04.02.2010, видану ТОВ «Ревне» гр. П., є необґрунтованими, оскільки такою довідкою не підтверджується факт призначення зазначеній особі пенсії лише на підставі вказаного в ній пільгового стажу, навіть за відсутності певних відомостей в її трудовій книжці, оскільки чинним законодавством регламентовано можливість підтвердження особою набутого нею стажу й іншими документами при відсутності відповідних записів у трудовій книжці.

Враховуючи вище встановлені обставини та докази у їх сукупності, відповідно до вимог ст. 86 КАС України, колегія суддів прийшла до висновку, що в даному випадку відсутні достатні та необхідні правові підстави для задоволення даного адміністративного позову і заявлені позовні вимоги є передчасними через порушення законодавчо визначеної процедури, що не було встановлено судом першої інстанції та призвело до порушення ним норм матеріального і процесуального права при ухваленні оскаржуваного судового рішення.

Висновки

За результатами проведеного дослідження слід зробити висновок, що судді КОАС при розгляді адміністративних спорів у сфері пенсійного забезпечення впродовж 2016 року та I півріччя 2017 року, в основному правильно застосовували норми чинного законодавства та правові позиції судів вищих інстанцій.

Як зазначалося вище, із трьох адміністративних справ, які повернулись до КОАС після касаційного перегляду судових рішень, у двох справах залишено без змін постанови КОАС та ухвали КААС, та в одній справі скасовано постанову КААС та залишено в силі постанову КОАС.

Переважає кількість залишених без змін рішень КОАС судом апеляційної інстанції (51,3% від загальної кількості оскаржених рішень у справах досліджуваної категорії) показує, що в КОАС сформовано єдині підходи до вирішення справ зі спорів у сфері пенсійного забезпечення.

Частка скасованих рішень КОАС судами вищих інстанцій від загальної кількості розглянутих справ досліджуваної категорії становить 0,7%.

В ході вивчення практики розгляду КОАС справ зі спорів вказаної категорії проаналізовано випадок неправильного застосування норм матеріального та процесуального права та випадок неповного з'ясування обставин, які мають значення для справи.

Задля однакового та правильного застосування положень чинного законодавства при розгляді справ зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема зі спорів щодо управління, нагляду та інших владних управлінських повноважень у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у тому числі пенсійного страхування осіб, звільнених з публічної служби (військової служби) є необхідним формування єдиної судової практики розгляду таких справ та надання методичної допомоги щодо їхнього розгляду.

**Суддя Київського окружного
адміністративного суду**

О.Д. Головенко